

Bo Haahr Larsens translokationstale

Taler

Bo Haahr Larsen
Rektor på Lemvig Gymnasium

Dato

28. juni 2024

Sted

Lemvig Gymnasium

Kære studenter

Først og fremmest vil jeg ønske jer et kæmpestort tillykke med jeres huer! De hvide huer på jeres hoveder er et moderne overgangsritual, som markerer at noget er færdigt og noget andet begynder. Det er det vi er samlet for at fejre i dag, og hvis I har lidt sommerfugle i maven, kan jeg forsikre jer om at jeg har det på samme måde. Det er rørende at skulle sige farvel til jer efter de gode år vi har haft sammen. Jeg synes lige at jeg har lært jer at kende, og nu sidder I så her, flyvefærdige studenter med mod på livet og med en eksamen i bagagen.

Jeg bliver altid fyldt af glæde ved at komme i skole på de magiske dage her i slutningen af juni, hvor studenterne springer ud. Vejret er næsten med garanti godt. Temperaturen høj i eksamenslokalerne, stemningen på lærerværelset er fortættet og helt speciel fordi vi har censorer på besøg udefra, lærerne er spændt på hvordan I klarer jer, og ude på gangene venter der hele tiden elever på den sidste karakter. Der trippes og veksles mellem smil og små hvin når karakteren er givet, og så går turen ud til familie og venner, som venter på at sætte huen på hovedet med bobler i glasset og lækkerier i kurven. Jeg behøver vist ikke at sige at jeg har et ret fint job i dagene op til dimission, hvor meget af min tid går med at gå rundt og ønske tillykke og glæde mig over jer. Skolen er stolt af hver en hue her i salen. Alle fire farver har fortjent en stor fejring.

Det ville være den største af alle klichéer at begynde min dimissionstale til jer med at tale om den rivende udvikling og at verden går for hurtigt, men det er ikke forkert at vi gerne ville have haft jer her på skolen lidt længere. Der er jo så meget vi gerne vil lære jer, og vi kommer jo lidt i tvivl. Er I nu klar til at vi klipper navlestrengen til skolen. Sådan har jeres forældre det sikkert også, men nu venter den store verden, og jeg ved at I er klar på at komme ud for at gøre en forskel. Der er brug for jer i en verden i forandring og udvikling.

Jeg skal prøve at undgå klicheerne, men netop udvikling bliver temaet for min tale til jer. Jeres egen udvikling, og udviklingen i verden omkring jer. Jeg vil starte med det sidste. I har været her i et, to eller tre år, og verden har forrykket sig helt vildt i den tid. I kom fra en folkeskoletid med coronanedlukningen i frisk erindring, og i den tid I har gået her på skolen, har verden rykket sig i en retning ingen havde forudset. Der er krig i Europa, nu på tredje år. Der er også krig i Israel og Palæstina, Donald Trump er seriøs kandidat til endnu en periode som amerikansk præsident og herhjemme er Venstre og Socialdemokratiet gået i regering sammen. Havde man indgået væddemål om det for tre år siden, var man blevet anset for skør. I kommer i den grad ud i en verden hvor tingene går stærkt, og ikke altid går mod det bedre.

Udviklingen sker også i vores egen lille kommune. I år er tredje bind af Ellen Damgaard og Lemvig Museums værk om Lemvigs historie udkommet. Jeg læste den over julen, og det slog mig hvor vild en udvikling der har været i Lemvig de sidste 100 år. Det er historien om Lemvig fra ankomsten af den første bil til i dag hvor selv gymnasie- og handelseleverne kommer trillende i skole på fire hjul. Det er vildt hvor mange virksomheder der er dukket op og forsvundet, hvordan byen har udviklet sig og udvidet sig gradvist. For 45 år siden var der en pløjemark hvor vi sidder nu, og man var skeptisk over for om det nu kunne gå med et gymnasium i Lemvig. Hvis I vil se hvordan vores egn hele tiden udvikler sig, skal I bare bladre en smule i Lemvig Museums fine værk, som jeg håber I vil tage med jer når I flytter fra byen. Bogen fortæller blandt andet historien om Lemvigs første biler, som kom til byen i 19-tallet. Man var bange for udviklingen. Sognerådene ude i landsbyerne strittede imod at der blev givet lov til bilkørsel på vejene. Bilerne ville jo genere hestevognene. Der blev også lavet satiretegninger om hvordan bilerne ville få folk til at springe for livet. Jeg har taget en satiretegning fra 1906 med i årets dimissionsprogram for at illustrere hvordan ny teknologi og samfundsudviklingen gjorde folk nervøse og bekymrede for fremtiden. Skulle man lave satiretegninger i dag, ville emnet nok blive folk der går med næsen nede i deres telefon i Lemvigs gågade og løber ind i hinanden med masser af skader til følge. På et område er der ikke sket så meget: folk er stadigvæk nervøse når den ny teknologi ankommer.

I er generationen som har måttet høre meget for jeres brug af skærme og sociale medier. Jeres årgange er de første der ikke kan huske tiden før smartphones, men jeg kan love jer for at vi andre gamle også snart har glemt hvordan det var før

telefoner og andre skærme begyndte at kræve en stor del af vores opmærksomhed hver eneste dag. Jeg skal nok lade være med at tude jeres ører fulde med det i dag, for jeg har faktisk lidt ondt af at det er jer der tager skraldet for os alle. Som altid er det ungdommen der står for skud, og det **er** en udfordring for os alle at vores liv og store dele af vores opmærksomhed er placeret i hænderne på store techgiganter. Når ungdommen står for skud, er det nok et tegn på at samfundet bekymrer sig om jer. Vi gamle er nervøse for om I bærer vores samfund videre på en god måde; om danskerne også fremover er verdens lykkeligste folk, om der bliver nok sygeplejersker, lærere og ingeniører og om I bliver lige så dygtige som tidligere generationer og kommer til at aflevere et samfund som er lidt bedre end det forrige når I bliver ældre. Jeg kan godt forstå at I af og til kan blive trætte af at høre voksnes formaninger om alt fra skærmtid, alkohol og uddannelsesvalg til sociale medier, søvn og snus, men lov mig at tage det som et udtryk for bekymring.

Jeg er personligt optimist på jeres vegne. Den nye teknologi som omgiver jer i form af digitalisering af alle livets områder, kan potentielt gøre livet meget bedre for os alle. Her i juni måned var jeg til et interessant foredrag om hvordan kunstig intelligens bliver brugt allerede nu i forsikringsbranchen. På nogle områder behandles 70 % af sagerne allerede nu ved hjælp af kunstig intelligens. Det er ikke noget forsikringsbranchen har besluttet sig for, deres ansatte er bare gået i gang, og pludselig kunne virksomhederne se et potentiale. Det giver bedre sagsbehandling, hurtigere ekspedition og de ansatte får bedre tid til at beskæftige sig med de virkelig svære sager. Snart vil vi være kede af at gå til en læge der **ikke** bruger kunstig intelligens, og det vil være svært at forestille sig en lærer der ikke gør sit arbejde lidt nemmere og måske bedre ved at benytte kunstig intelligens i sin undervisning. Det er lige om hjørnet og bliver selvfølgelig en del af jeres arbejdsliv. Det er faktisk allerede en del af jeres arbejdsliv. Nu er eksamen jo overstået, så følgende eksperiment er helt ufarligt□

Ræk lige hånden i vejret hvis du har brugt ChatGPT i forbindelse med skolearbejdet. Det er vildt. I er allerede i gang, og skolerne skal bruge de næste år til at finde ud af hvordan vi bruger det fornuftigt i undervisningen og til eksamen. Det kan ikke nytte noget at man har kunstig intelligens til rådighed i virkeligheden, men afskæres fra det i skolen. Fagene kommer ikke til at ændre sig grundlæggende. Det vil stadigvæk være vigtigt at kunne formulere sig selvstændigt og korrekt på tysk og kunne regne opgaver uden hjælpemidler i matematik, men i skolen skal vi også lære at bruge den nye teknologi og have

eksamensformer hvor der åbnes op for brug af det i nogle fag. At være dygtig til et fag ændrer sig ikke sådan lige, men vi har fået nogle stærke hjælpemidler til rådighed, og dem skal vi lære at bruge.

Jeg drømmer om at jeg om nogle år kan holde en dimissionstale hvor jeg kan glæde mig over at brugen af kunstig intelligens ikke længere kun er snyd, men at vi har en skole hvor eleverne som altid har en høj faglighed og kan en masse helt selvstændigt, men hvor elever også vurderes på deres evne til at bruge kunstig intelligens fornuftigt og kritisk. Det var en pointe i oplægget fra forsikringsbranchen at de har brug for dygtige medarbejdere som kan finde ud at benytte ny teknologi, men måske frem for alt har en høj traditionel faglighed og kan forholde sig kritisk til de resultater computeren spytter ud.

Når man taler om udvikling på vores egn, er det svært ikke at komme til at tænke på Cheminova eller FMC, som det nu hedder, som i den grad er kommet i mediernes søgelys i den tid I har gået på skolen. Hvem skullet have troet at det var skønlitteratur der skulle få os alle til at tale om egnens største arbejdsplads og dens påvirkning af vores fælles natur. Forfatteren Kim Blæsbjerg, som jo er student her fra skolen, har helt fortjent fået en hel buket af priser og rosende anmeldelser for sin bog ”De bedste familier”, som handler om Cheminova og Lemvigegnens udvikling i 1950’erne og 60’erne. Jeg forstår godt at den bog er blevet solgt i tusindvis af eksemplarer i boghandlen her i byen og er blevet en bestseller, som nu også skal filmatiseres. Det er helt fantastisk at mærke hvad litteratur kan gøre ved interessen for den egn som vi synes vi kender så godt. Pludselig bliver vi opmærksomme på at vi har glemt at tale om konsekvenserne af den udvikling som ingen kan forestille sig at leve uden. Man kan næsten ikke forestille sig hvordan Lemvigegnen havde været hvis Cheminova ikke var blevet placeret på Harboøre Tange. Det havde været et anderledes sted, det er helt sikkert, for Cheminova har præget, støttet og udviklet vores egn helt afgørende. Problemet er at fabrikken også har efterladt en enorm regning til området og de kommende generationer i form af giftdepotet ved Høfde 42 og en kraftigt forurenede fabriksgrund. Det vil være urimeligt at placere alt ansvaret for forureningen hos Cheminova, for forureningen er sket med myndighedernes velsignelse. Forureningen er en samfundsopgave, og vi vestjyder skal ikke forholde os tavst og passive til den slags, men turde tale åbent om problemerne og se nuanceret på dem. Vores samfund har brug for åbne samtaler om de svære ting. Ytringsfriheden og den frie meningsudveksling er en hjørnesten i den grundlov som netop er fyldt 175 år, og I bliver næste led i kæden af

generationer, som skal holde den kultur i live. Det går ikke at vi i Vestjylland ikke tager diskussionen om hvad Det kan være lære af Kim Blæsbjergs bog, og jeg sender ham en varm hilsen i dag. Læs ”De bedste familier” hvis I ikke allerede har læst den.

Kim Blæsbjergs bog stiller sig på skuldrene af et hovedværk i dansk litteratur, som jeg tror at I kender fra dansktimerne. Ellers har I sikkert set filmen. Jeg taler om Lykke Per, Henrik Pontoppidans hovedværk om ingeniøren Peter Andreas Sidenius, som har store planer om at udnytte naturens kræfter i Jylland. Han har blandt andet tanker om at udnytte alle de mange hestekræfter i bølgerne til at lave elektricitet til hele Jylland. Henrik Pontoppidan lader ham tale med sin ven kunstmaleren Fritjof om værdien af naturen. Lykke Per står og kigger på Fritjofs malerier og skriver:

Jeg spurgte da ogsaa Fritjof, om han aldrig, naar han havde siddet paa Stranden og malet disse Kæmpebølger, var bleven vemodig stemt ved at tænke paa den Mængde herlig Arbejdskraft, der her gik tilspilde og i Aartusinder var gaaet tabt for Menneskene og Kulturen. ... Jeg spurgte ham saa, om han virkelig slet ikke fandt noget tiltalende ved den Tanke at gøre alle disse spildte Hestekræfter nyttige for Samfundet, at sprede dem ved Ledninger ud over Landet, fordele dem til de jyske Byer, ja føre dem ind i ethvert Hjem, saa at f.eks. en Sypige i Holstebro kunde holde sin Maskine igang eller en Moder i Viborg lade sit Barns Vugge træde af Vesterhavets Bølger.

Kunstmaleren Fritjof svarer kort: *Vil I, Slubberter, gøre mit Hav til et Trældyr!* Han vil kort sagt ikke finde sig i at naturen blot skal reduceres til at være menneskets tjener.

Historien om Vestjylland i både litteraturen og virkelighedens verden er historien om menneskets forhold til naturen. Det hele startede med opdyrkningen af heden i 1800-tallet, siden blev moser og søer drænet, åerne rettet ud, landbruget og fiskeriet gjort effektivt og industrialiseret. Senere ankom fabrikker som Cheminova, som fik lov til at bruge naturen som losseplads. Det hele har givet os en kæmpe velstand og udviklet vores egn til et materielt smørhul. Det er en fantastisk historie, som næsten overgår hvad Lykke Per kunne have fundet på. Senest er Vestjylland og især Lemvig et center for den grønne omstilling med vindmøller overalt, solcelleparker og Power To X-anlæg. Vestjylland rimer på iværksætterier med udgangspunkt i naturen. Vi lever tæt på

naturen og er ikke bange for at udnytte den til at skabe udvikling og velstand på vores egn. Men det hele kommer med en pris, og det er enormt vigtigt at vi holder gang i samtalen om hvor grænsen går for udnyttelsen af naturen. Den grønne omstillings vindmøller og solcelleparker er et stort plus for vores egn og nødvendige at leve med i et vist omfang, men også her er der en grænse for hvor meget vi må udnytte vores natur så vores egn stadigvæk er et attraktivt sted at bo. Den grønne omstilling skal være med til at løfte vores egn, få folk til at flytte herud og skabe gode liv for os der bor her. Jeg håber at I som næste generation vil være med til at holde liv i den samtale. Vi må aldrig glemme de skader vi gør på naturen for at skabe velstand. Tak til både Henrik Pontoppidan og Kim Blæsbjerg for at minde os om det.

En anden forfatter der har sat spor på vores skole er Johanne Mygind, som sammen med Liv Duvå besøgte gymnasiet og mange andre skoler i området for at samle historier og materialer til endnu en bog om Cheminova. Johanne Mygind tog det spændende skridt at få vores 1.g til at sætte sig i naturens sted og skrive små tekster på baggrund af et besøg på Høfde 42. Det kom der en rigtig fin bog ud af, som jeg er stolt af at skolen har bidraget til. Litteratur kan give nyt perspektiv på tilværelsen og lære os at sætte os i andres sted, og det er lige præcis hvad Mygind og Blæsbjergs bøger har hjulpet Lemvigegnen med. Verden har brug for gode læsere, og jeg håber at I vil blive ved med at læse.

Jeg håber også at I vil engagere jer i verden omkring jer. Vestjyder bliver af og til skudt i skoene at vi er tavse og tilbageholdende. Det kan der måske være noget om. Foredragsholdere her på skolen bemærker ofte at I kan være lidt tilbageholdende med at stille spørgsmål, og jeg kender det godt. I kan være svære at hive på scenen til morgensamling. I stiller jer sjældent op og giver et brøl. Jeg tror at dette for det meste skyldes vestjysk besindighed, men lov mig at I vil blive ved med at engagere jer hvor I kommer frem. Vores skole er en miniudgave af vores samfund, og det gælder for både vores samfund og vores skole at det hele bliver meget bedre og sjovere hvis vi er omgivet af engagerede folk, og her på skolen bliver alt bedre når I elever engagerer jer. Stand Up, fester, cafeer, idrætsturneringer og elevrødder der giver lærere og ledelse kærlige spark til udvikling. Det er den skole jeg holder af og som I har været med til at gøre god. For 14 dage siden var jeg til folkemøde på Bornholm, og jeg skal hilse jer fra landsformanden for Landssammenslutningen af Handelsskoleelever. De havde været på besøg herude og hørt elevrådet fortælle om deres arbejde og samarbejde med lærere og ledelse. De havde også hørt om fester med høj opbakning og den

korte vej fra tanke til handling på vores skole. Det var de kort sagt imponerede over. Det kan være svært at forestille sig livet på en mindre skole i Vestjylland når man selv går på et københavnsk handelsgymnasium med over 1000 elever, men jeg skal hilse og sige at de blev overbevist om at småt også kan være godt.

Det kan godt være at vores skole ikke er blandt de største i landet, men vi er blandt de bedste på mange områder, og jeg er personligt stolt af at være på en skole hvor huerne har så mange farver. På Lemvig Gymnasium kan vi godt rumme og lære af hinanden. Give plads til hinandens udvikling, det er lige hvad en skole skal efter min mening. Til gallafesten kom jeg vist til at love at tage 3.m.s fine trøje på til dimissionen. Jeg havde overvejet det, men det går jo ikke. Jeg elsker godt nok 3.m, men ikke mere end jeg elsker 3.a b og c, 1.p og 2.p, så hvis jeg skulle have en trøje på i dag, skulle den være signeret af jer alle. Så selvom 3.m har en særlig plads i mit hjerte, er der ingen rigtig eller forkert farve på huen i dag. Men tak for trøjen 3.m!

Men nu, kære studenter, får I ikke flere ord fra mig. Tiden er kommet til at sende jer ud i verden med al den gode vind jeres skole kan give jer. Jeg håber at I vil sætte sejlene op hvor I kommer frem og engagere jer i alt hvad I møder på jeres vej. Efter min tale skal vi høre musikeleverne fra 2.g fremføre Lord Sivas *Solhverv*, som jo passer så fint til at danse i de lyse nætter. Et par linjer fra sangen lyder:

*Sidste time er vores nu,
så lad os slå den time ihjel.
Gi' mig en time mer', prøv og mærk, mit hjerte det dunker.*

Nu ringer det snart ud fra vores sidste time, og tiden på skolen er forbi. Glød jer over at jeres hjerter dunker, og tag så ud i verden, ud for at gøre den bedre, lykkeligere, grønnere og skønnere. Det kommer I til, er jeg sikker på. Tusind tak for årene vi havde sammen og held og lykke på jeres vej. Med de ord dimitterer jeg jer som studenter anno 2024 fra Lemvig Gymnasium. Tillykke!

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Translokations-/dimissionstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/bo-haahr-larsens-translokationstale>